Олена Поліщук,
доктор філософії, старший викладач кафедри психології,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Юлія Чеканюк,
здобувач першого рівня вищої освіти «бакалавр»,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ІНДИВІДУАЛЬНІ ТА ГРУПОВІ РЕГУЛЯТОРИ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ-ПСИХОЛОГА

Ситуація в нинішньому суспільстві вимагає більш активної реалізації психологічних знань та навичок у системі освіти та взагалі життєдіяльності. Особливе значення мають комунікаційні компетенції суб'єкта психологічної діяльності як здатність полегшити контакти з іншими людьми.

Потреба у поглибленому вивченні проблем спілкування, яке відіграє особливу роль в освітньому процесі та життєдіяльності людини, зумовлена реаліями сьогодення, оскільки повсякчас спонукає особистість до розв'язання комунікативних проблем.

Дослідницями Н. Гончарук та Л. Онуфрієвою зясовано, що формування комунікативних умінь та навичок в умовах ЗВО забезпечує питання професійної підготовки майбутніх фахівців на засадах комунікативної грамотності, компетентності, ефективного інформаційного обміну в умовах міжособистісної взаємодії [3].

Важливою галуззю наукових соціально-психологічних, акмеологічних досліджень є пошук регуляторів комунікативної діяльності особистості. Оскільки особистість постійно включена у групу, взаємодіє із нею, то виділяють індивідуальні і групові регулятори комунікативної діяльності особистості. Такими регуляторами, що значно впливають на процес комунікативної діяльності є: «Я-характеристика» особистості, ціннісно-смислова сфера, мотиваційна сфера, когнітивна сфера, афективна сфера, а також локус контролю особистості [2].

«Я-характеристика» включає, насамперед, «Я-концепцію», «Я-образ», самооцінку. Йде мова про відносно стійку, більш чи менш усвідомлену систему

уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свою взаємодію з іншими людьми. Комунікативна діяльність і «Я-концепція» є тісно взаємопов'язаними. Так, за допомогою спілкування з іншими формується «Я-концепція». Якщо правильно сформована концепція то і правильно будуються комунікативні стосунки із оточуючими [1].

Самооцінка є складовою «Я-концепції», «Я-образу», виявом суб'єктивної активності особистості. Індивідуальні особливості самооцінки впливають на формування таких рис характеру, як впевненість, критичність та ін. Від того, яка в людини самооцінка, залежать її міжособистісні стосунки і, відповідно, спілкування з оточуючими. Якщо самооцінка занижена, то індивіду важко спілкуватись з оточуючими, він не може висловити і відстояти свою думку, і разом з тим комунікативна діяльність відходить на другий план. Індивід із завищеною самооцінкою часто доводить свою думку, і завжди думає що вона є правильною, що нерідко призводить до виникнення конфліктів із оточуючими. Успішною комунікативна діяльність є у індивідів із адекватною самооцінкою. Адже у них часто сформульована правильна думка, вони легко ідуть на контакт, приймають думки інших, є гарними співрозмовниками і слухачами.

Ціннісно-смислова сфера представлена ціннісними орієнтаціями, котрі формуються при засвоєнні соціального досвіду, проявляються у цілях, ідеалах, переконаннях, інтересах і слугують важливим чинником соціальної регуляції взаємовідносин людей і поведінки індивіда. У спілкуванні та взаємодії ціннісні орієнтації тісно пов'язані з пізнавальними та вольовими особливостями комунікативного процесу, де утворюють змістовний бік спрямованості особистості і виражають її готовність, внутрішню основу ставлення до дійсності.

Ціннісні орієнтації індивіда формують ієрархію його життєвих цілей, а також уявлень про норми поведінки, що виступають у якості еталона [4].

Варто зауважити, що емоції, виконують комунікативну функцію. Комунікативні емоції – це особливий кластер суб'єктивних психологічних станів, що відображаються у вигляді безпосередніх переживань, відчуттів, відносини людини до світу і людей, процесу та його практичної діяльності [2].

Мотиваційна сфера особистості є складним інтегральним психологічним утворенням. Активно взаємодіючи з іншими людьми, людина прагне досягти взаєморозуміння, з'ясувати як причини власної поведінки, так і партнерів по спілкуванню. В усіх цих процесах присутній мотив, тобто те, що належить самому суб'єктові поведінки. Власне, потреби виступають джерелом активності людини. Завдяки ним здійснюється регулювання поведінки особистості в соціумі, визначається спрямованість мислення, емоцій, почуттів і волі людини.

Локус контролю є тією властивістю особистості, яка формується у процесі соціалізації. Йде мова про схильність людини приписувати відповідальність за результати своєї діяльності зовнішнім силам та власним здібностям і зусиллями.

На становлення комунікативної діяльності групи впливають не лише психологічні особливості членів групи, а також взаємовідносини всередині групи та її зовнішні зв'язки. Комунікативна діяльність реалізується не інакше, як через участь конкретних осіб у спілкуванні, через прояв комунікативних властивостей і здібностей окремих членів групи. При цьому поведінкова реакція певних учасників комунікативного процесу може проявлятися у комунікабельності, відповідних цінностях, що мають місце у групі, і закріпилися у ній у вигляді норм поведінки [4].

Значний вплив на комунікативну діяльність у груповій взаємодії має соціально-психологічний досвід, соціально-психологічна компетентність, статусно-рольові характеристики, соціальна позиція.

Великий вплив на комунікативну діяльність мають групові норми, цінності, цілі, традиції, манера поведінки, комунікативний досвід. Здатність групи змінювати певні правила поведінки, окремі норми життєдіяльності, накопичувати досвід ділового спілкування є основою успішного спілкування. Вони виступають важливим чинником регуляції міжособистісних стосунків у групі [3].

Відтак, основними індивідуально-психологічними регуляторами комунікативної діяльності особистості-психолога мають бути високий рівень комунікативного контролю, інтернальний локус контролю, орієнтації на

прийняття і розуміння, орієнтації на досягнення компромісу, вміння керувати емоціями, домінування позитивних емоцій та бажання зближатись із людьми на емоційній основі.

Список використаних джерел

1. Алексєєва А. Соціально-комунікативна компетентність як чинник професійної успішності особистості: гендерний аспект. Психологічні перспективи. 2020. Вип. 35. С. 8–23.

2. Антонова Н.О. Уявлення про професійну компетентність та привабливість майбутньої професії для студентів психологічних факультетів. *Проблеми загальної та педагогічної психології.* Київ: Інститут психології АПН України, 2012. Т. 7. Вип. 7. С. 13–20.

3. Ашиток Л. Комунікативна компетентність педагога: структура, етапи формування. Молодь і ринок, 2015. №6 (125). С. 10–13

4. Коструба Н. Комунікативно-стильова характеристика комунікативної компетентності студента. Психологічні перспективи. 2020.Вип 25. С. 68–82.